

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Atatürk University Journal of Faculty of Letters
Sayı / Number 64, Haziran / June 2020, 527-529

BİR NEFES DEDE KORKUT

(Makale Geliş Tarihi: 05.04.2020 / Kabul Tarihi: 18.05.2020)

Muhammet Nuri CEYLAN*

İstanbul Devlet Tiyatrosu tarafından sergilenen ve yönetmenliğini Gökçe Kurt Elitez'in yaptığı *Bir Nefes Dede Korkut* adlı oyun, turne kapsamında 2020 yılı şubat ayı içerisinde Erzurum Devlet Tiyatroları'nda seyirciyle buluştu. Gökçe Kurt Elitez'in hem yönetmen hem oyuncu olarak yer aldığı tiyatrodaki diğer rollerde Ziya Serkan Doğan, Fuat Yıldız ve Bahri Çakır bulunmaktadır. Oyunun dekor ve kostüm tasarımını Dilek Kaplan, ışık tasarımını Önder Ay, müziklerin seçimini ise Fuat Yıldız ve Bahri Çakır üstlenmiş. Oyun; dekor, müzik ve ışıklandırma açısından son derece başarılı bir performansla sahip.

Oyun başlamadan önce sahnede yer alan dört oyuncunun sanki geçmişten gelen bir edayla sisler arasında ağır ağır hareket ederek çeşitli figürler sergilemesi oyunu ilk defa izleyecekler için hem ilgi çekici hem de merak uyandırıcı. Bu girişle oyun başlamadan seyircinin kendini anlatılacak hikâyenin içinde buluverdiği ifade edilebilir.

Tek perdeden müteşekkil *Bir Nefes Dede Korkut* adlı oyun yaklaşık 1 saat 10 dakikalık bir gösterim süresine sahip. Bu süre içinde Dede Korkut hikâyelerinden 3 anlatı; Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu, Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu ve Basat'ın Tepegözü Öldürdüğü Boy akıl, kalp ve ruh temalarıyla birleştirilerek sahnelenmesi düşünülmüş ve senaryo buna göre kurgulanmış. Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu akıl, Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Boy kalp (merhamet, şefkat), Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu ruh (aşk, sevgi) temleriyle bütünleştirilerek hikâyelerde geçen epizotlar bağlamında seyircinin dikkatine sunulmaya çalışılıyor.

Erzurum Devlet Tiyatrosu'nda sergilenen *Bir Nefes Dede Korkut* adlı oyunda sahnelenen tüm hikâyeler, oyunun tek kadın oyuncusu Gökçe Kurt Elitez tarafından,

---

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü; *Research Assistant, Atatürk University, Faculty of Letters, Department of Turkish Language and Literature, muhammet.ceylan@atuni.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-4194-7527>.*

anlatıma dayalı bir tarzda aktarılıyor. Oyunda Gökçe Kurt Elitez hem anlatıcı hem oyuncu rolü üstleniyor.

Bir Nefes Dede Korkut adlı bu oyunun öz itibarıyla tiyatro biçimleri içinde yer alan “göstermecî” tiyatro kurallarına uygun olarak sahnelendiği söylenebilir. Bu tiyatro biçiminde, kişiler ve olaylar canlandırmadan gösterilir, seyirci ile sahne arasına estetik uzaklık (yabancılaştırma) konulur ve seyircinin düşünceleriyle, yorumlarıyla oyuna katılması sağlanır. Örneğin oyun içinde ağaca ihtiyaç duyulursa oyuncu eline bir çubuk, dal vs. alarak ağaç rolüne bürünür ve seyirciye bunun bir ağaç olduğu aksettirilir. Göstermecî tiyatro biçiminde sergilenen *Bir Nefes Dede Korkut* oyununda da buna benzer birçok sahneyi görmek mümkün. Oyunda atlar, çadırlar, silahlar vb. birçok obje çeşitli nesnelere yardımcıyla canlandırılmakta. Örneğin, uzun çubukların birer at gibi kullanılması veya bu çubukların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir çadır gibi yansıtılması, göstermecî tiyatro biçiminin bu oyunda ne denli benimsendiğini açık bir şekilde aksettirmektedir. Seyircilerin oyunu bu dikkatle izlemesi sahnelenen tiyatroyu seyirci açısından daha anlamlı bir seviyeye taşıyacağı muhakkak.

Bir Nefes Dede Korkut oyununda izleyenleri hikâyelerle bütünleşik bir dekor tasarımının beklediğini söylemek yanlış olmaz. Sahne dekoru, sergilenen üç oyuna uygun olarak düzenlenmeye çalışılmış. Fakat seyirciler, oyunun tamamı göz önüne alındığında dekorun daha çok Basat’ın Tepegözü Öldürdüğü Boy ve Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu ile ilişkilendirildiği, diğer anlatıda ise dekorun oyunla bütünlük arz etmediği hissine kapılabilir. Dekorda yer alan “tek koca göz”, dünyayı temsil eden ve kırmızı ipe kaplanmış “küre” yine bu küreye ışıklandırma ile yansıtılan “hayat ağacı” önemli dekoratif ayrıntılar olarak karşımıza çıkmakta. Ayrıca dekorda kullanılan küre-i arzı kaplayan kırmızı ipin Deli Dumrul hikâyesinde Azrail’in yahut ölümün kuşatıcılığı ile ilişkilendirilmesi ve bu kırmızı ipe sahnenin çeşitli yerlerinin çevrelenmesi dekor-hikâye bütünlüğü açısından dikkat çekici ayrıntılardan olduğu ifade edilmeli.

Dekorun ön plana çıkarıldığı bu oyunda sahneye yerleştirilen ve dünyayı temsil eden kürenin Tepegöz hikâyesinde bir gölge oyunu perdesi vasfında kullanılması, Basat’ın Tepegöz’ü öldürmesi, ışıklandırmanın da yardımıyla bu perde üzerinden izleyicilere sunulması oyunu ilk defa seyredenler için bir gölge oyunu sahnesini hatırlatabilir. Bu uygulama özelinde gölge oyununun sahne sanatlarına ne denli yansıdığını göstermesi açısından mühim bir ayrıntı olduğunu söylemekte fayda var. Burada dekorun bir perdeye dönüştürülmesi, oyuncuların *hayali* vasfını yüklenmesi dekor-sahne-oyun bütünlüğü bağlamında sergilenen tiyatronun başarısını göstermekte.

İstanbul Devlet Tiyatrosu oyuncularından Erzurum’da sergilenen *Bir Nefes Dede Korkut* adlı tek perdelik oyunda dikkat çeken en önemli unsurlardan biri de oyunda kullanılan müzikler ve müzik aletleri. Ud, ağız kopuzu, ney ve davulun oyun içinde aktif olarak kullanılması ve oyuncuların koro halinde çeşitli ezgiler söylemeleri oyunu farklı bir havaya büründürmüş ve seyircinin baştan sona kadar oyuna

İlgili kalmasını sağlamıştır. Ayrıca bu müzik aletleri içinde özellikle ağız kopuzu ve şaman davulunun kullanılması, oyun bütünlüğü açısından ve eski Türk müzik aletlerini hatırlatması bakımından kıymete değer. Fakat 1 saat 10 dakikalık bu oyunda yer yer müziğin fazla kullanılması oyunu bir müzikal havasına büründürdüğü de ifade edilmeli. Öyle ki oyunun belli kısımlarında yapılan danslar, hikâyelerde vuku bulan bazı olaylar bir müzikal havasında sözsüz ve canlandırmaya dayalı olarak seyirciye sunulmakta. Bu da tiyatro oyununu gölgelerken, oyunun müzikale dönüşmesine sebebiyet vermekte.

Bir Nefes Dede Korkut adıyla tiyatro sahnesine aktarılan bu üç hikâyede bazı eksikliklerin olduğu da ifade edilmeli. Bu eksikliklerin başında Deli Dumrul anlatısının aktarıldığı oyunda, hikâyenin aslına uygun olmayan işleyişi ve Basat'ın Tepegöz'ü öldürmesi hikâyesindeki önemli motiflere yer verilmemesi sayılabilir. Sahnelenen oyunlardan ikincisi olan Deli Dumrul hikâyesinde anlatının aslına uygun olmayan eklemelerin yapılmasının oyunun özünden uzaklaşmasına sebebiyet verdiği aşikâr. Asıl hikâyede Dumrul'un annesinden, babasından can istemesi farklı şekilde aktarılmıştır. Burada Deli Dumrul adlı başkahraman, her önüne gelenden can isteyen, herkese canını vermesi için yalvaran bir karakter haline büründürülmüştür. Bu durum hikâyenin aslını bilenler için büyük bir hayal kırıklığına sebebiyet vermiştir. Hikâyenin aslında anne-baba ve eş üçgeni içinde geçen ve fedakârlık teminin en yakınlarındaki kişilerden seçilerek mukayese yapılmasını sağlayan bu önemli motif tiyatro oyununda Dumrul'un her önüne gelenden can ister hale getirilmesiyle bir nevi önemini yitirmiştir. Sahnelenen oyunda ikinci büyük eksiklik ise Dede Korkut hikâyelerinde çok kıymetli bir yere sahip olan motiflerin senaryoda kendine yer bulamaması olarak ifade edilebilir. Özellikle asıl hikâyede yer alan Basat'ın Tepegöz'ü öldürme sahnesinde yer alan Tepegöz'ün başını kesebilecek, onu öldürebilecek "sihirli kılıç" motifi, sahnelenen oyunda eksik aktarılmış, bu da hikâyenin bütünlüğüne gölge düşürmüştür. Öyle ki oyunda anlatıcı kızın "Tepegöz'e ok batmaz Tepegöz'ü kılıç kesmez" demesine rağmen sade bir geçişle Basat'ın Tepegöz'ün gözünü kör etmesi, akabinde kılıçla başını kestiğini aktarması önemli bir kopukluk yaratmakta. Bu durum motiflerin anlatı içinde ne denli önemli olduğunu gösterirken, sahnelenen oyunda yer alan motifsel eksiklikler ise hikâyelerin bütünlüğünü zedelemektedir.

Erzurum'da ilk defa sergilenen *Bir Nefes Dede Korkut* adlı tiyatro oyunu seyirciden büyük ilgi görmüştür.

Tüm bunların ışığında Erzurum'da ilk defa sahnelenen *Bir Nefes Dede Korkut* adlı tiyatro oyununun dekor, müzik, kostüm, ışıklandırma açısından son derece başarılı olduğu, verilmek istenen mesajların seçilen hikâyelerle bütünlük arz ettiği ifade edilmeli. Ayrıca tüm Türk edebiyatında ve Türk kültür tarihinde çok mühim bir yere sahip olan Dede Korkut hikâyelerinin sahne sanatlarına aktarılması ve bu yolla Türk toplumunun kültürel hafızasında yer etmiş bu anlatıların yeniden hatırlanması bakımından son derece önemli bir sanatsal etkinlik olduğu belirtilmelidir.